

УДК – 656.001

І.К. Пішенін, ст. викладач

Відкритий міжнародний університет розвитку людини “Україна”

Соціально-економічні аспекти забезпечення безпеки перевезення вантажів морським транспортом

В статті досліджується взаємозв'язок головних чинників радіаційної безпеки вантажу. Змістовно представлені основні категорії економічної системи судноплавних компаній. Проведено аналіз впливу факторів зовнішнього середовища.

безпека, суднопереvezення, судноплавні компанії, радіація

Останнім часом особливої актуальності набули проблеми забезпечення гарантій сталого розвитку судноплавних компаній, що є суб'єктами господарської діяльності.

Соціально-економічна безпека судноплавних компаній має розглядатися у рамках країни в цілому та в регіональному аспекті зокрема, що зумовлюється різноманітністю факторів впливу зовнішнього середовища.

Вищезазначені обставини роблять актуальним спеціальне дослідження державного рівня, щодо забезпечення екологічної безпеки з метою виявлення специфічних чинників і механізмів, уточнення критеріїв і показників, що характеризують безпеку економічної системи. Вирішення цих питань дає змогу розробити окремі механізми реалізації стратегії забезпечення соціально-економічної безпеки судноплавних компаній та визначити пріоритетні напрями її забезпечення.

Рівень наукової розробленості проблеми соціально-економічної безпеки судноплавних компаній вітчизняними вченими відповідає початковому етапу досліджень і не повністю – поточним потребам практики державного регулювання системи економічної безпеки.

Дослідження цієї проблеми мають переважно загальнодержавний характер. Комплексний підхід до формування сучасної політики і вибору її пріоритетів для судноплавних компаній, у тому числі у контексті забезпечення їх соціально-економічної безпеки, який би враховував регіональні соціальні та еколого-економічні особливості, виявився нерозробленим. Не склалася науково обґрунтована система прийняття рішень щодо оцінки радіаційної небезпеки вантажів, включаючи оцінку ефективності й аналіз майбутніх наслідків впливу на членів екіпажу. На сьогодні не існує єдності поглядів щодо питань забезпечення національної безпеки, їх місця в державній стратегії регулювання відтворення в судноплавних компаніях та економічній політиці в цілому.

Незавершеність наукових розробок державного регулювання забезпечення соціально-економічної безпеки та істотна практична значущість цієї проблеми для держави підтверджують об'єктивний характер актуальності теми дослідження.

Мета нашого дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні застосування нормативно-правового регулювання соціально-економічної безпеки судноплавних компаній при забезпеченні радіаційної безпеки перевезення вантажів на морському транспорті.

Аналізуючи існуючі концепції вирішення проблеми забезпечення безпеки вантажу з урахуванням всіх факторів, ми визначили відповідний спектр проблем, які пов'язані з чинником радіаційного фону вантажу, що не контролюється, коли вантаж завантажується на судно та протягом всього рейсу. Ми дослідили значення і взаємозв'язок чинників радіаційної небезпеки вантажу на всіх рівнях її існування; розробили методику, критерії і показники оцінки рівня радіаційної безпеки вантажу.

На основі практичних вимірів радіаційного фону ми запропонували систему заходів, що сприяють підвищенню соціально-економічній безпеці судноплавних компаній.

У відповідності до обраної нами схеми аналізу радіаційної безпеки вантажу при розгляді специфічних особливостей судовласної компанії що є суб'єктом господарської діяльності як об'єкта управління, на наш погляд, потрібно перш за все зосередити увагу на виділені загальних, інваріантних характеристиках та ознаках, які описуючи систему економічної безпеки у цілому, набувають специфічного відображення у діяльності кожної окремо взятої підсистеми, зокрема, рівня вантажоперевезення.

Характеристики такої економічної системи уявляється доцільним зафіксувати у таких основних категоріях:

1. *Цілісність.* Категорія «цілісність» визначається як узагальнена характеристика об'єктів, що мають складну внутрішню структуру. Найбільш характерною властивістю цілісної системи є набуття нею нових інтегративних якостей, що не зводяться до суми властивостей та якостей, притаманних взятим окремо компонентам системи. У цілісній системі зв'язок між компонентами настільки щільний, що зміна одного з них викликає зміну іншого, а доволі часто і системи у цілому. Це виступає передумовою того, що у взаємодії із середовищем система завжди виступає як дещо єдине, якісне визначене. Єдність і цілісність економічної системи судовласної компанії закріплені законодавчо. Вона забезпечується дією відповідних системоутворюючих соціально-економічних факторів, найважливішим з яких є спрямованість усіх ланок транспорту вантажу на створення необхідних умов для всебічного розвитку компанії, а також створення позитивного іміджу на різних етапах її життєвого циклу.

2. *Наступність.* Категорія «наступність» визначається як неперервний зв'язок між явищами у процесі розвитку, зберігаючи у собі деякі його елементи. Наступність є одним із проявів діалектики закону заперечення і переходу якісних змін у кількісні. Вона носить об'єктивний та всезагальний характер та має свій вияв у суспільстві.

В судноплавній компанії наступність передбачує неперервний зв'язок між різними етапами розвитку компанії. Вона уявляє собою інтегративну властивість, що виникає в наслідок цілісності системи завантаження, перевезення та вивантаження вантажу.

3. *Прогностичність.* Система управління судовласною компанією у цілому, кожна її ланка працює на майбутнє. Її цілі й завдання відображують не лише актуальні, але й перспективні запити та потреби в економічній та соціальній сфері суспільного розвитку. Тому на будь-якому рівні діяльність по визначенню безпеки вантажу, а конкретно радіаційної безпеки має носити випереджальний характер. Для теорії й практики управління судовласною компанією як суб'єкта господарської діяльності, важливого значення набуває прогностичний підхід до визначення радіаційного фону вантажу, що дозволяє передбачувати поточні зміни в локальному

середовищі – території судна (палуби), та у різних інших напрямках – території порту завантаження, території порту вивантаження.

Такий підхід дає можливість певним чином долати притаманну системі інерційність, прискорювати адаптацію системи управління безпекою при перевезенні вантажу до змін зовнішнього середовища, узгоджувати дію соціально-економічних факторів.

4. *Гнучкість та мобільність.* Система управління економічною безпекою при перевезенні небезпечних вантажів повинна реагувати на нові потреби споживчої практики, передбачувати їх, створювати сприйнятливі до змін структури управління. Це стосується зокрема, цілей роботи компанії, змісту програм забезпечення безпеки перевезень, їх типу і тривалості рейсу, форм та методів організації робіт по транспортуванню вантажів, кадрів, що залучаються до виробничої діяльності. Гнучкість та мобільність забезпечується швидкою перебудовою операційного процесу, оперативним спрямуванням його форм на вирішення основних завдань суспільної практики, пристосуванням до конкретних регіональних, місцевих, галузевих та інших умов. При цьому у якості засобів забезпечення безпеки перевезень вантажів виступають відповідні структури, ініціативні форми контролю, призначенням яких є мотивування на постійне забезпечення безпеки.

Аналізуючи фактори впливу зовнішнього середовища, можна виділити чотири підсистеми, за якими закріплюються відповідні функції. Підсистеми виконують такі функції стосовно соціальних систем як цілого: адаптації до зовнішніх впливів; колективного ціледосягнення; створення відповідної інформаційної бази щодо до виду іонізуючого випромінювання, яке призводить до підвищеного радіаційного фону та інтеграції системи. Не зважаючи на те, що ми розглядаємо ґрунтовно систему економічної безпеки в контексті забезпечення радіаційної безпеки вантажу, універсальний категоріальний апарат придатний для структурно-функціонального аналізу даної системи.

Зазначені функції на кожному рівні управління судноплавної компанії мають свої особливості.

Залежно від об'єктів уживання поняття безпеки вантажоперевезення, доцільним є розгляд безпеки стосовно країн або груп країн, окремих регіонів і окремої людини що є членом екіпажу судна.

Як основа для виділення різних рівнів може бути використаний відтворювальний підхід, заснований на виділенні різних специфічних інтересів, який дає змогу виявити властиві певному рівню унікальні риси й обґрунтувати відмінності підходів до забезпечення радіаційної безпеки вантажу різних рівнів.

Здатність для кожного рівня забезпечити свою безпеку зумовлюється як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками. При цьому внутрішня безпека кожного рівня визначається частково безпекою нижчого рівня ієрархії. Кожен рівень безпеки характеризується певною комбінацією і ступенем дії цих двох типів чинників (внутрішніх і зовнішніх відносно до даного рівня) (рис. 1).

Існуюча взаємозалежність і взаємозумовленість різних рівнів забезпечення безпеки вантажоперевезень визначає необхідність інтегрального підходу до її забезпечення, що враховує інтереси і специфіку кожного рівня. При цьому головна роль повинна відводитися забезпеченню безпеки на макрорівні – рівні окремих країн як спільностей, які об'єднують інтереси суб'єктів нижчих рівнів і формують на їх основі стратегічні інтереси вищого рівня.

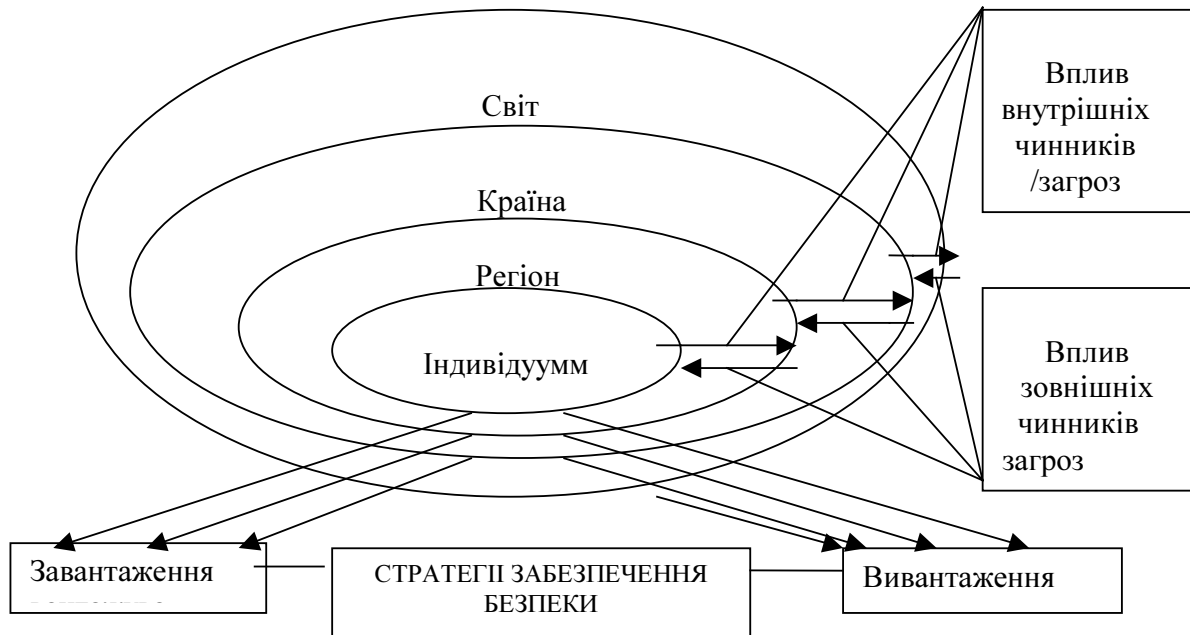

Рисунок 1 - Безпека вантажоперевезення за рівнями її формування

Більшість однакових за своєю суттю чинників виявляється на різних рівнях, причому чинник, що є зовнішнім для одного рівня, стає внутрішнім для вищого рівня. Поєднання впливу різних чинників на кожному рівні об'єктивно зумовлює вибір стратегії забезпечення економічної безпеки.

Список літератури

1. Государственное регулирование рыночной экономики: Учебник для вузов / Под общей ред. Н.А. Волгина. – М.: ОАО «НИО «Экономика», 2000. – 735 с.
2. Воротін В.Є. Макроекономічне регулювання в умовах глобальних трансформацій: Монографія. – К.: Вид-во УАДУ, 2002. – 392 с.
3. Геєць В.М. Нестабільність та економічне зростання. – К.: Ін-т економ. прогнозування, 2000. – 344 с.
4. Губський Б.В. Внутрішні та зовнішні фактори економічної безпеки України // Стратегічна панорама. – 2000. – № 1-2. – С. 75-79.
5. Гуськов Н.С., Зенякин В.Е., Крюков В.В. Экономическая безопасность регионов. – М.: Алгоритм, 2000. – 288 с.

И. Пшенин

Социально-экономические аспекты обеспечения безопасности перевозки грузов морским транспортом

В статье исследуется взаимосвязь главных факторов радиационной безопасности груза. Содержательно представлены основные категории экономической системы судоходных компаний. Проведен анализ влияния факторов внешней среды.

I. Pishenin

Socio-economic aspects of providing of safety of loads of transportation a marine transport

Connection between main factors of radiation safety of load is probed in the article. The basic categories of the economic system of navigable companies are richly in content presented. There was conducted the analysis of influence of factors of external environment.

Одержано 09.12.09